

XXI.

ASKELL. (ESCHILLUS.)

1404—1428.

I Januar 1404 anmeldes i Rom den nidarosiske Kannik Eschillus (Askell) som enstemmig udvalgt Erkebiskop. Paven, den ynkelige Bonifacius IX, svarede naturligvis, at han i Vinaldes levende Live havde forbeholdt sig selv Provision, og Valget blev altsaa kasseret, dog saa, at den Valgte blev udnævnt, „for at ikke Kirken altfor længe skulde undvære sin Hyrdes Trøst“. ¹⁾ Personlig synes ikke Askell at have været tilstede i Rom, thi en der bosat Kjøbmand, Nicolaus de Cottis, udstedte Obligationen paa hans Vegne til det pavelige Kammer 16 Jan. 1404. Af et senere Pavebrev (Innocents VII, 27 Mai 1406) erfares ogsaa, at den nye Erkebisp med pavelig Tilladelse er bleven indviet paa et andet Sted, uvist hvor. ²⁾

Askell, der ifølge Annalerne sang sin første Messe i Nidaros 30 Nov. 1404, var i det følgende Aar tilstede i Bergen med næsten alle sine Suffraganbiskopper ved en stor Forsamling af fornemme Mænd og Kvinder. Noget Concilium har dog neppe fundet Sted, thi den Art Forsamlinger vare i denne Kirkens Forfaldsperiode gaaede af Brug. Foranledningen til Mødet var vistnok snarere den, at man i hint Aar ventede, at den engelske Kongedatter Philippa, Erik af Pommerns Brud, paa den Tid skulde komme til Bergen, hvor hun skulde modtages

1) Storms romerske Afskrifter.

2) Ligesaa.

høitideligt. Den vordende Dronning kom imidlertid først det følgende Aar til Norden og da ikke over Norge. ¹⁾

Askells Herkomst er saagodtsom ubekjendt. Kun finde vi i den gamle Erkebiskopsrække anført „natione Gudbrandsdal“. Som Kannik nævnes han kun en Gang nemlig 1395, da han med Vinalde var tilstede i Oslo og forvarede hans Segl. ²⁾

Det mest fremtrædende Træk i hans Historie er hans bestandige Pengetrang, en Følge dels af de svære Gjeldsposter, der hvilede paa Erkesædet paa hele tre Forgjængeres, Thronds, Nicolas's og Vinaldes foruden paa hans egne Vegne, til det pavelige Kammer, og dels vistnok især paa Grund af den Forarmelse, hvorunder Landet fremdeles var lidende ligefra Mandedødens Dage.

I 1406 har han betalt nogle Afdrag paa Gjelden og var paa samme Tid ogsaa bleven General-Indsamler af Peterspengene m. M. i Norge. I 1407 fik han et Rykkerbrev fra Rom. ³⁾

Derefter indtraf store Begivenheder i den romerske Kirkes Historie. Kirkemødet i Pisa sammentraadte 1409 for at gjøre Ende paa det forargelige Schisma, men Resultatet blev, som bekjendt, at man nu fik tre Paver i Stedet for to. Ved dette Møde vare de tre nordiske Riger ikke repræsenterede. Johan XXIII var vistnok den Pave, der almindeligvis gjaldt som saadan i Nordeuropa, men hans prekære Stilling har vel nødt ham til ikke at være paagaende i sine Fordringer, og Askell har derfor rimeligvis en Tid havt Ro. Saa kom Conciliet i Costnitz, hvor Abbed Stein af Munkeliv mødte og varmt interesserede sig for sit Klosters Overgang fra Benedictinerne til Birgittinerne Orden, uden at der foreligger noget Vidnesbyrd om, at han var udsendt som Repræsentant for den norske Kirkeprovinds i Almindelighed. I Costnitz blev Martin V Pave og eneste saadan, hvorfor Curien igjen kunde optræde med større Sikkerhed og Myndighed. Gamle Pengekrav vaagnede, og Fordringen om Biskoppernes Besøg ved Curien hvert tredje Aar gjenoplivedes, men opfyldtes fremdeles stadig ved Stedfortrædere, om hvem det dog gjerne hedder: „*Nihil obtulit aut servivit*“. Ydelser

1) Se herom min Afhandling om Erik og Philippas Giftermaal i Norsk hist. Tidsskr. 2 R. II. 357—358.

2) Dipl. Norv. IV. No. 639.

3) Dipl. Norv. VI. No. 368—370.

ved slige Leiligheder skulde være frivillige, og man mente altsaa at kunne spare sig derfor.

Mellem de mange Besættelser ogsaa af underordnede geistlige Stillinger i Norge, som skede i Rom, kom Askells egne tidligere Beneficier, hans Canonicat og det store Throndenes Præstegjeld, til at spille en fremtrædende Rolle. Ved hans Udnævnelse til Erkebisp vare disse bleven ledige „ved Curien“ og altsaa hjemfaldne til Provision. I 1406 havde da Paven overdraget disse Beneficier — naturligvis som Sinecurer — til en ved hans Cancelli tjenestegjørende Abbreviator, Mag. Johannes Borsow, som dog ikke synes at være kommen i Besiddelse deraf, skjønt han maa have staaet i nogen Forbindelse med Askell, da han 1420 paa hans Vegne aflagde Proformibesøg ved Curien.¹⁾ Erkebiskoppen synes nemlig fremdeles at have beholdt Throndenes for sig selv. Efter Borsows Død providerede Martin V 1427 en i Rom værende svensk Klerk af Skara Stift, Svein Eriksson til Throndenes,²⁾ en Mand, som vi ogsaa senere komme til at nævne.³⁾ En Kannik i Throndhjem, Olaf Andersson, der i 1418 mødte paa Askells Vegne hos Paven, havde ved denne Leilighed skaffet sig dennes Brev paa Veø Præstegjeld, der taxeredes til en Afkastning af 10 Mark aarlig, medens Throndenes ansloges til 30. I 1426 indehavde samme Olaf (ved Siden af Veø?) Nærøens Præstegjeld (anslaaet til 15 Mark) i Forening med sit Canonicat, men Erkebiskoppen havde afsat ham fra hans Stillinger, hvorfor Olaf appellerede til Paven⁴⁾ og vel har seiret, da han ogsaa siden nævnes som Kannik.

I Januar 1418 var der ansøgt hos Pave Martin, som endnu opholdt sig i Costnitz, om at Nidaros Kirke, „til hvilken for Andagts Skyld en Mængde troende Christne aarlig valfartede“, maatte faa Ret til paa visse Dage at meddele alle Bodfærdige, som bekendte sin Synd,

¹⁾ Storms romerske Afskrifter samt Dipl. Norv. I. No. 729.

²⁾ Sammesteds.

³⁾ Fra 1424 findes i Rom en Supplik fra en Nic. Rugeman af Schwerins Stift, Baccal. in decret. fra Bologna, der ligeledes ønskede Throndenes og besynderlig nok i sin Ansøgning anfører, at Aslak Bolt, da Biskop i Bergen, før sin Ophøielse til Biskop, skulde have indehavt dette Beneficium, hvilket umuligt kan have været saa (Storms Afskrifter.)

⁴⁾ Storms Afskrifter. Nærø Gjeld var tidligere (1417) ved Pavebrev tilstaaet en Bersvenus Nicolai efter frivillig Resignation af Eskillus Thoraldi. (Sammest.)

Syndsforgældelse, og der var som Motiv for Andragendet anført, at Kirken tiltrængte Bøger og Ornamentter, samt at der formedelst nye Angreb paa Landet af de vantro Russer behøvedes Penge. Andragendet blev bevilget, men nogle Aar efter (22 Febr. 1427) gjorde Kannikerne en Forestilling til den samme Pave om Forholdene i Nidaros, der fortjener Opmærksomhed. Det hedder her: „Nidaros Kirke er fra gammel Tid opført og bygget med største Bekostning og der har til dens Vedligeholdelse været ydet stort Offer og henlagt betydelige Indtægter. Af disse Indtægter have altid Kannikerne, Capellanerne, Altaristerne og andre, der tjene i samme Kirke, været vante til at nyde sine Portioner, men desuagtet have Kirkens Midler været og ere endnu overflødige paa Grund af fromme Menneskers rige Gaver. Men den ærværdige Herre Erkebiskop Askell har i lang Tid tilrevet sig selv, hvad der skulde anvendes til Kirkens Bygning og tilkomme Kanniker, Capellaner, Altarister o. s. v., og han gjør det fremdeles. Følgen er, at Kirken nu mangler Tag og paa en ynkelig Maade gaar sin Ruin imøde, hvorved de gudelige Forretninger hindres, ja hvis ikke Forandring sker, staaer Kirken endog i Fare for at styrte sammen.“ Derfor bedes om, at det til Bedste for selve Kirken, saavelsom for Kannikerne og de øvrige maatte paalægges Erkebiskoppen af Upsala, hvis Domkirke ligger 9 Dagsreiser (*diætæ*) fra Grændsen af Nidaros Stift, i Mindelighed (*sine strepitu et figura judicii*) at faa Sagen bragt i Orden, „thi i selve Norge eller Nidaros's Provinds kan ikke haabes paa Retfærdighed“. ¹⁾ Udfaldet af denne Sag kjendes ikke nærmere, men som bekjendt, fik Stiftet i det følgende Aar en Styrrer, der kraftig raadete Bod paa denne og andre Sager.

I lang Tid benyttede Askell som sin Medhjælper i Stiftet en vis Barthold, vistnok en Tydsker, som var viet til Biskop i Grønland, uden nogensinde at se dette sit Stift. I 1407 visiterede Barthold paa Erkebispens Vegne i Herjedalen. Dette er vistnok det første Exempel her i Norge paa Anvendelse af titulære „Viebiskopper“, der, dog sjældnere hos os, nu hyppig forekomme i de fleste Lande. Samtidig var forøvrigt ogsaa en anden Biskop indviet til Grønland, hvor den

¹⁾ Begge Suppliker findes mellem Storms romerske Afskrifter.

norske Koloni endnu kjæmpede for Tilværelsen.¹⁾ I 1414 finde vi Askell i Besøg i Vadstena, hvor han i Forening med Kong Erik selv og Erkebiskoppen af Upsala ansøgte om Canonisation for nogle svenske Helgener.²⁾ Skjønt St. Birgittas Helligdom i Vadstena uden Tvivl var en farlig Concurrent for St. Olafs i Throndhjem og sikkert maa have formindsket Tilstrømningen af Pilegrimme til den norske Kongehelgen, har Askell dog interesseret sig for den berømte Helgeninde, og i 1416 skrev han til Vadstena og udbad sig Revelationerne og Meddelelser om Birgittinermunkenes Prædikener.³⁾

Ved Vinaldes Død har Dronning Margrete villet tilbyde hans Eftermand at beholde det lidet fordelagtige Len, Sparboen. Vi vide ikke, om han har modtaget det.⁴⁾ Derimod erfarer man, at han ved sin Død var i stor Gjæld ogsaa til Kronen, hvilken Eftermanden maatte overtage, men siden fik eftergivet.⁵⁾

I denne Erkebiskops Tid havde Erik af Pommern søgt og erholdt pavelig Tilladelse til at oprette et Universitet, uden at han dog kom til at benytte Tilladelsen, og først efter mere end et halvt Aarhundrede fik Sverige og Danmark Universiteter. Men samtidig med Eriks Tiløb stiftedes Universitetet i Rostock 1419, og herhen strømmede nu Nordboer sammen, deriblandt, om end i ringest Antal, ogsaa Nordmænd. Nidaros's Erkestift kom i et særegt Forhold til det nye nordtyske Universitet, thi de norske Studerende fik her et eget Herberge, *Domus St. Olavi*, der vedligeholdtes paa Nidaros's Capitels Bekostning. Naar dette norske Collegium er grundet, er dog ei bekjendt, og vi vide kun, at det i ethvert Fald eksisterede i Begyndelsen af det sextende Aarhundrede, da en Studerende, som siden blev Norges sidste Erkebiskop, var dets Forstander.

Askell, hvis Regjeringstid aabenbart har været en Forfaldsperiode, døde 11 Marts 1428.

¹⁾ Grønlands hist. Mindesmærker III. 148. 891. Finn. Joh. Hist. eccl. Isl. II. 339.

²⁾ Dipl. Norv. IV. No. 795.

³⁾ Svensk hist. Tidsskrift 1888, Øfvers. 2.

⁴⁾ I Dipl. Norv. II. No. 574 omtales en ubekjendt Fru Mereta som Indehaver af Lenet 1403.

⁵⁾ Dipl. Norv. II. No. 717. V. No. 457.

XXII.

ASLAK. (BOLT).

1428(30)—1450.

Denne bekjendte Mand har ikke alene Navn, men ogsaa Vaaben tilfælles med den i det Søndenfjeldske meget fremtrædende Æt Bolt, men nøiagtigt at udrede hans Slægtskab til disse Bolter, har hidtil ikke villet lykkes. Aslaks Fader hed Harnikt (Harvikt, Hartvig) Henningssøn. Man veed om ham, at han drev Handelsforretninger i Bergen, havde Skibe i Søen o. s. v.,¹⁾ og jeg anseer det for givet, at han, hvad der hidtil har været ubemærket, er den samme Harnit Henningssøn, der i 1389 var Raadmand i Bergen²⁾. Forøvrigt eiede denne Mand Gemlestad i Nordfjord med tilhørende Gods. Han var gift med „Hustru“ (Benævnelse for adelige Kvinder, hvis Mænd ikke vare Ridderne) Sigrid Ottesdatter, som uden Tvivl var Datter af den bekjendte Hr. Otte Rømer, der i sin Tid var Befalingsmand i Bergen og deltog i Calmarmødet 1397.³⁾ Sigrid eiede Jordegods i Thrøndelagen. Af Harnikt Bolts Børn kjendes Sønnen Aslak samt mindst én Datter, Elsebe.

Aslak Bolt maa saaledes ansees for Vestlænding og efter al Rime-

¹⁾ Dipl. Norv. XI. No. 162.

²⁾ Molbechs og Petersens Udvalg af danske Diplomer S. 19. Man ser, at en anden af de her opregnede Raadmænd tituleres Hirdmand, en Titel, som nu holdt paa at uddø.

³⁾ Norsk hist. Tidsskr. 3 R. II. 124. Stamtavlen. Til denne bør ved Siden af Bengt Harnitsson føies Broderen Olaf, der 1442 var Biskop i Bergen. (Dipl. Norv. I. No. 783.)